

наукових праць / За ред. В.О. Моляко. – Т.12. – Вип. 6. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. – 352 с.

3. Линецкий Ю.Л. Развитие личностной рефлексии в подростковом возрасте : автореф. дис. ... канд. психол. наук / Ю.Л. Линецкий; [Психол. ин-т РАО]. – М., 2004. – 22 с.

Кіш Д.В., Герей Г.І.

студентки,

Львівський національний університет імені Івана Франка

Науковий керівник: Фірман І.В.,

головний фахівець департаменту політики міністра

щодо підконтрольних органів виконавчої влади МВС України

ПСИХОЛОГІЧНІ МЕТОДИ ПІДВИЩЕННЯ БЕЗПЕКИ ПРАЦІ

Предметом психології праці є вивчення психічних аспектів трудової діяльності, зокрема психічних компонентів, що спонукають, направляють і регулюють активність виробничого персоналу, а також властивості особистості, через які ця активність реалізується.

Проблема надійності людини в сучасних умовах є проблемою номер один. У той же час вирішення її потребує уточнення визначення самого поняття надійності трудової діяльності, у тому числі і з точки зору безпеки життєдіяльності.

Надійність в технічній системі визначається як властивість цієї системи виконувати задані функції, зберігаючи експлуатаційні та безпечні показники в заданих межах протягом необхідного проміжку часу. Відомий психолог, академік Б. Ф. Ломов, проводячи аналогію з визначеннями, сформульованими для технічних засобів, розрізняє загальну надійність людини як властивість, обумовлену його безвідмовністю, і надійність у вузькому сенсі як властивість людини тривалий час зберігати працездатність у певних умовах діяльності [5].

Проблема надійності носить комплексний характер і може бути практично реалізована в результаті скоординованих зусиль представників цілого ряду наук, що вивчають людину в зв'язку з її трудовою діяльністю.

Виробничий травматизм і професійна захворюваність за останні роки при їх незначному зниженні продовжують залишатися однією з актуальних соціально-трудових проблем. Світова і вітчизняна статистика свідчить, що головним винуватцем виробничих травм і нещасних випадків є не тільки техніка, не організація праці, а сама людина. Саме так званий людський фактор. Тому психологічна характеристика реальних факторів особистості, які становлять об'єктивну основу для заняття професійною діяльністю, так і для безпечного функціонування в ній, стає сьогодні першочерговим завданням. Необхідно підкреслити, що проблеми травматизму і аварійності на сучасних виробництвах неможливо вирішувати тільки адміністративними та організаційно-технічними методами.

З метою розкриття та врахування психологічних причин нещасних випадків, професійних захворювань що виникають у процесі праці, можна скористатися поданням про три головних компоненти людської психіки, які склалися в психології безпеки праці: психічні процеси, які породжуються самою діяльністю і впливають на її безпеку; психічні стани людини; властивості особистості, що відбиваються на безпеці діяльності. Вони складають необхідний внутрішній компонент трудової діяльності і роблять її безпечною. Такий підхід повністю відповідає методології дослідження і вдосконалення виробничої і пожежної безпеки [3].

Таким чином, необхідно виділити два основні чинники, що обумовлюють виникнення небезпеки і аварійної ситуації у виробничих умовах: особливості виробничого середовища; небезпеки, пов'язані з індивідуально-психологічними та індивідуально-психофізіологічними особливостями особистості фахівця. З цих позицій особистісний підхід до безпеки праці повинен проявлятися у створенні відповідних зв'язків між мотиваційними та операціонально-технічними компонентами діяльності людини, які забезпечують оптимальне безпечне досягнення мети діяльності в складній обстановці. Даний підхід спрямований на свідоме засвоєння професійних знань, вироблення практичних умінь і навичок, на формування культури безпеки праці. Міцні знання, дієві практичні вміння і навички, позитивна мотивація до праці і до її безпеки, забезпечуючи точність, швидкість і правильну реакцію спеціаліста на певні явища, що виникають в ході виробничого процесу, мають істотне значення для безпеки праці.

Учасники трудового процесу володіють різними здібностями протистояти несприятливим факторам виробничого середовища. Схильність до травм, нещасних випадків, як показують дослідження, істотно залежить від психічних властивостей особистості, психофізіологічного стану людини. Зокрема, одним з важливих адаптаційних індивідуально-психологічних характеристик безпеки, що позначаються на діяльності особистості, є її стресостійкість [4]. Стрес в сучасній психології визначається як стан психічної напруги, що виникає в людини у відповідь на несприятливі, значні за силою і тривалістю зовнішні та внутрішні впливи [2]. Виникнення стресу в першу чергу залежить від особистісних особливостей індивіда.

Люди по-різному реагують на однакові навантаження. В одних спостерігається підвищення активності, мобілізація сил, зростання ефективності діяльності. У інших, навпаки, спостерігається зниження активності, занепад сил, різке падіння ефективності діяльності. При цьому стрес-фактори можуть бути як психосоціальними, так і фізичними. Здатність людини чинити опір впливам стресу багато в чому залежить від особливостей її особистісних рис, зокрема, від ступеня мотивації до праці і до її безпеки.

Мотивація в сучасній психології, як і в педагогіці трактується в двоякому сенсі: як позначення системи факторів, детермінуючих поведінку (сюди входять, зокрема, потреби, мотиви, цілі, наміри, прагнення і багато іншого) і як характеристика процесу, який стимулює і підтримує поведінкову активність на певному рівні. Мотивацію, таким чином, можна визначити як сукупність причин психологічного характеру, що пояснюють поведінку людини, її спрямованість і активність. Мотив на відміну від мотивації – це те, що належить самому суб'єкту поведінки, є його стійкою особистісною властивістю, зсередини що спонукає до здійснення певних дій [2].

Тому для розуміння причин, що спонукають людей свідомо йти на порушення правил безпеки, наражаючись при цьому на небезпеку, необхідно, насамперед, розкрити мотиви такої поведінки.

Навчання безпечній поведінці ефективно там, де робітники і майстри зацікавлені в безпеці виконання робіт. Бесіди ефективні там, де начальники позитивно відносяться до питань безпеки; Застосування змагання доцільно в групах, де є необхідність підвищити рівень безпечної поведінки, при незалежному відношенні керівництва. Потрібно враховувати, що покарання неефективно в групах, де немає зацікавленості в безпеці. Інспектування корисне в тих випадках, де робітники не вважають свого майстра дисциплінованим у питаннях безпеки праці.

Підсумовуючи вищенаведене, можна виділити наступне:

1. Головною задачею виховання безпечної поведінки на виробництві варто вважати створення позитивного відношення (настрою) до питань безпеки.

2. Вибір того або іншого методу (форми) виховного впливу варто здійснювати на основі попередньої оцінки ступеня інтересу робочих груп до цих питань.

Список використаних джерел:

1. Алексеева Т.В. Соціально-психологічні аспекти становлення особистості як суб'єкта майбутньої професійної діяльності в умовах вишу / Т.В. Алексеева // Збірник наукових праць Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної АПН України / [за ред. С.Д. Максименка]. – Т. XIII. – Част. 2. – К., 2011. – С. 9–17.
2. Асеев В.Г. Психология труда: учеб. пособие / Владимир Григорьевич Асеев. – Ч. I. – 2-е изд. – Иркутск: Иркут. ун-т, 2005. – 342 с.
3. Баклицький І.О. Психологія праці: підручник / І.О. Баклицький. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 655 с.
4. Мазяр О.В., Кириченко В.В. Психологія праці: модульний курс: навчальний посібник. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 190 с.

Кулик І.В.

магістр,

Науковий керівник: Свідерська Г.М.

кандидат психологічних наук, доцент,

*Тернопільський національний педагогічний університет
імені В. Гнатюка*

НАЦІОНАЛЬНА САМОСВІДОМІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИМІР

Становлення демократичних засад української державності та розвиток громадянського суспільства потребують змін в навчально – виховній роботі вищого навчального закладу. При цьому розвиток українського суспільства не може відбуватися без формування національно свідомої особистості. Тому на вищу освіту покладається важливе завдання – формування національної самосвідомості майбутніх фахівців.

Проблема розвитку національної самосвідомості є недостатньо розробленою як в теоретичному, так і в прикладному відношеннях. Незважаючи на те, що проводилося чимало психологічних досліджень проблеми самосвідомості (Б. Ананьєв, Л. Виготський, І. Кон, В. Москалець, К. Платонов, С. Рубінштейн, М. Томчук, Т. Шашло та ін.), серед них бракує таких, у яких предметом вивчення виступала б власне національна самосвідомість українців, тим більше сьогодні, коли актуальність проблеми пов'язана з подіями на сході України та захопленням Росією частини нашої території.

Проблема самосвідомості привернула увагу психологів (А. Березін, М. Боришевський, С. Максименко, В. Москалець, Л. Орбан), істориків (І. Кресіна, Л. Нагорна), педагогів (В. Кузь, Ю. Руденко, Б. Ступарик, Д. Тхоржевський, М. Шкіль). Вченими доведено, що сенситивним періодом для формування національної самосвідомості є період ранньої юності (Г. Костюк, С. Максименко, А. Сафін, М. Томчук, Д. Фельдштейн та ін.).

Проте аналіз наукової літератури показує недостатню кількість робіт, які сприяли б встановленню психологічних особливостей формування національної самосвідомості у студентському віці. Вивчення зв'язку між національною